

Verksamhetsplan för Åkerströmmens Vattenvårdsamverkan 2018

Åkerströmmens
Vattenvårdsamverkan

Innehållsförteckning

INLEDNING	3
VISION	4
HUVUDMÅLEN I VATTENVÅRDSAMVERKAN.....	4
BUDGET 2018.....	5
<i>Bakgrund</i>	5
STYRGRUPPSMÖTEN 2018	5
PLANERADE PROJEKT, VERKSAMHETER OCH AKTIVITETER UNDER 2018.....	6
1. PROVTAGNING	6
<i>Huvudmål</i>	6
<i>Bakgrund</i>	6
<i>Vad ska göras 2018?</i>	6
<i>Kostnad</i>	6
2. INFORMATIONSAKTIVITETER.....	7
<i>Huvudmål</i>	7
2.1 ÅTERKOMMANDE INFORMATIONSAKTIVITET	7
<i>Bakgrund och tidigare genomförda åtgärder</i>	7
<i>Vad ska göras 2018?</i>	7
<i>Ansvar</i>	7
<i>Kostnad</i>	7
2.2 FORTLÖPANDE INFORMATIONSAKTIVITET - HEMSIDAN.....	8
<i>Bakgrund och tidigare genomförda åtgärder</i>	8
<i>Vad ska göras 2018?</i>	8
<i>Ansvar</i>	8
<i>Kostnad</i>	8
2.3 REFERENSGRUPPSMÖTE.....	8
<i>Bakgrund</i>	8
<i>Vad ska göras 2018?</i>	8
<i>Ansvar</i>	9
<i>Kostnad</i>	9
3. ÅTGÄRDER I JORDBRUKSLANDSKAPET.....	9
<i>Huvudmål</i>	9
<i>Bakgrund och åtgärder</i>	9
3.1 VÄTMARKER OCH SJÖRESTAURERINGAR	9
<i>Bakgrund</i>	9
<i>Vad ska göras 2018?</i>	9
3.2 ÅTGÄRDSBIBLIOTEKET - FRÅN ORD TILL HANDLING.....	10
<i>Bakgrund</i>	10
<i>Vad ska göras 2018?</i>	10
<i>Ansvar</i>	10
<i>Kostnad</i>	10
4 ÖVRIGA ÅTGÄRDER, PROJEKT ELLER VERKSAMHETER	11
<i>Bakgrund</i>	11
<i>Vad ska göras 2018?</i>	11
<i>Ansvar</i>	11
<i>Kostnad</i>	11

Inledning

År 2000 infördes Vattendirektivet (2000/60/EG) i EU. Genom vattendirektivet fastslås en gemensam ram för unionens vattenpolitiska samarbete för att säkra en god vattenkvalitet i framtiden. Direktivet omfattar grundvattnet och alla typer av ytvatten, det vill säga sjöar, vattendrag och kustvatten. För att komma till rätta med brister i vattenmiljö och vattenkvalitet ska vattenarbetet utgå från naturens egna vattengränser, så kallade avrinningsområden.

Medlemsländernas insatser ska bland annat

- främja hållbar användning av vatten
- förhindra att vattenekosystemen försämras
- minska förorening av grundvattnet
- minska utsläpp av farliga ämnen
- minska effekterna av översvämningar och torka
- underlätta arbetet med att uppnå internationella avtal om vatten (även hav).

År 2004 infördes vattendirektivet i svensk lag genom miljöbalken, förordning (2004:660). I samband med införandet skapades Vattenmyndigheten för att samordna arbetet med att bevara och förbättra kvaliteten på våra vatten enligt direktivet.

Åkerströmmens avrinningsområde är ett av områdena som Länsstyrelsen engagerat sig i att jobba aktivt med inom miljömålsprojektet ”Verktyg för ett renare vatten i Östersjön”. Urvalet baseras på följande:

- Avrinningsområdet som helhet har dålig ekologisk status enligt vattenförvaltningen*
- Mycket jordbruksmark, men även dagvattenproblematik kopplat till tätortsområden
- Det är prioriterade områden för våtmarksanläggningar
- Det finns intresserade kommuner och LRF är aktiva
- Det är ett utpekade område enligt regeringsuppdraget ”Finn de områden som göder havet mest”

Initiativ till samverkan växte successivt fram och under åren har flera studier och rapporter genomförts med bakgrund av Åkerströmmens vattenkvalitet som bland annat:

- Tillståndet i Åkers Kanal - Undersökning - Sammanställning (*Österåkers kommun 1993*)
- Åkerströmmen - Vattenkvalitet och närsaltstransporter i ån (*Länsstyrelsens rapport 1993:10*)
- Ekoteknologisk dagvattenhantering i Åkersberga och rening av Åkers kanal - förstudie (*KTH, Avdelningen för mark- och vattenresurser 1994*)
- Åkerströmmen – Recipientkontroll 1990-1994 (*RUST VA-Projekt*)
- Åkerströmmen - Beskrivning, diagnos och recept för tillfrisknande (*Erik Renman 2010*)

Riksdagen beslutade år 1999 att om femton nationella miljökvalitetsmål för Sverige och år 2005 antogs ett sextonde miljökvalitetsmål. Arbetet med att nå miljökvalitetsmålen utgör grunden för den nationella miljöpolitiken. För att nå målen bedrivs arbete på nationell nivå, likväl som på regional och lokal nivå av länsstyrelser och kommunerna. Samverkan är en del av kommunernas arbete med miljökvalitetsmålen.

Åkerströmmens Vattenvårdsamverken berör flera miljö kvalitetsmål som *Levande sjöar och vattendrag*, *Ingen övergödning*, *Ett rikt växt- och djurliv* och *Myllrande våtmarker*.

"Sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika livsmiljöer ska bevaras. Naturlig produktionsförmåga, biologisk mångfald, kulturmiljö värden samt landskapets ekologiska och vattenhushållande funktion ska bevaras, samtidigt som förutsättningar för friluftsliv värnas."

* Föreskrifter och vägledningar från centrala myndigheter (t.ex. Naturvårdsverket och SGU) utgör vattenförvaltningen.

Vision

Vår vision är att skapa ett långsiktigt samarbete med alla berörda i Åkerströmmens avrinningsområde för en god vattenkvalitet och höga rekreativvärden. Funktioner och värden kopplade till avrinningsområdet ska tryggas och stärkas i ett framtida klimat och med en ökad tillväxt.

Huvudmålen i vattenvårdsamverkan

1. Inom Åkerströmmens avrinningsområde har en permanent vattenvårdsamverkan etableras mellan kommuner och andra aktörer där erfarenhets- och kunskapsutbyte är centralt.
2. Vattenvårdsamverkan ska förebygga att vattenekosystemen försämras och att näringsläckage och utsläpp av föroreningar till yt- och grundvatten minskar.
3. Åkerströmmens vattenvårdsamverkan ska vara välkänt av boende, besökare och verksamma inom avrinningsområdet.

Denna verksamhetsplan utgår från den framtagna plattformen för Åkerströmmens Vattenvårdsamverkan. I plattformen listas förutom ovanstående vision och huvudmål även delmål under huvudmålen. Verksamhetsplanen lyfter fram specifika verksamheter för att nå vissa av dessa mål.

Budget 2018

Bakgrund

Årligen betalas en medlemsavgift om 150 000 kronor av Vallentuna, Österåker och Norrtälje kommuner i syfte att användas för att uppnå målen med Åkerströmmens vattenvårdssamverkan.

VERKSAMHET	UTGIFTER (kr)	INTÄKTER (kr)	KOMMENTAR
Miljöövervakningsprogram	78 000	78000	<i>Kostnaderna fördelas enligt avtal</i>
Extra provtagning	14 000		<i>Kvicksilver</i>
Informationsaktivitet tema hästgårdar	50 000		<i>Framtagande av informationsmaterial, tryckning av broschyr, hyra av lokal mm</i>
Åtgärdsbibliotek	325 000		<i>Maxkostnad för uppdraget inklusive handledning</i>
Projektstöd Sparren	457 500		<i>Betalas ut om avtalsvillkor uppfylls</i>
Projektstöd Hederviken, LONA ansökan	30 000		<i>Betalas ut om avtalsvillkor uppfylls</i>
Medlemsavgifter (Norrtälje, Österåker och Vallentuna)		450 000	
Medel från föregående år		703 000	
Övriga utlägg	5000		<i>Trycksaker, fika till möten mm</i>
Kvarvarande medel, Projektstöd Hederviken, åtgärder 2019-2020	250 000		
Kvarvarande medel, att förfoga över för övriga vattenvårdsprojekt	21 500		
Summa	1 231 000	1 231 000	

Styrgruppsmöten 2018

Styrgruppen består av politiska representanter från Vallentuna, Österåker och Norrtälje kommuner. Styrgruppen fattar beslut om vattenvårdssamverkans verksamhet genom en årlig verksamhetsplan samt bidragsansökningar. Under året ska minst två styrgruppsmöten genomföras. Ett första möte sker vanligtvis i början av året och ett andra i slutet av året. Datum för nästkommande styrgruppsmöte bestäms vid föregående styrgruppsmöte.

Planerade projekt, verksamheter och aktiviteter under 2018

1. Provtagning

Huvudmål

Mål 2: Vattenvårdsamverkan ska förebygga att vattnekosystemen försämras och att näringsläckage och utsläpp av föroreningar till yt- och grundvatten minskar.

Bakgrund

Ett gemensamt miljöprovtagningsprogram påbörjades 2014 och genomförs av Alcontrol. Programmet omfattar provtagning i åtta provpunkter fördelat på tre provtagningsprogram (vattenkemi 1, 2 och 3). Kostnaderna fördelas enligt avtal mellan Österåker, Vallentuna och Norrtälje kommuner samt Roslagsvatten AB. Vattenkemi 1 bekostas av Vallentuna och Österåkers kommuner samt till viss del Norrtälje kommun. Vattenkemi 2 bekostas av Roslagsvatten AB och vattenkemi 3 bekostas av Österåkers kommun. Syftet är att få en lång tidsserie av provresultat som grund för att prioritera åtgärder samt utvärdera genomförda åtgärder i syfte att minska närsaltsbelastningen i avrinningsområdet. Provtagningen förlängs 4 gånger á 3 år.

Utöver miljöprovtagningsprogram kan extra provtagning utföras som då bekostas av Åkerströmmens budget. Under 2016 provtogs PAH och under 2017 provtogs PFAS. Under 2016 och 2017 provtogs även ordinarie parametrar i tre punkter norr om Hederviken för att avgränsa förhöjda halter tungmetaller.

Vad ska göras 2018?

- Fortsatt provtagning i enlighet med miljöövervakningsprogrammet.
- Utökad provtagning avseende Kvicksilver (Hg) i provpunkterna P1-P5 samt P8 i samband med ordinarie provtagningstillfällen, till en kostnad av 14 000 kronor. Provtagningen sker vid samma tillfällen som den ordinarie provtagningen och utförs en gång per månad under hela året för att kunna upptäcka årstidsvariationer. Kvicksilver ingår i miljökvalitetsnormerna och bör prioriteras eftersom det är så giftigt. Kvicksilver är normalt inte analyserat i tillräcklig grad på grund av att det krävs en låg detektionsgräns för att hitta bakgrundshalterna och för att kunna se avvikelserna. Syftet med provtagningen är att undersöka om det finns några specifika riskområden inom avrinningsområdet. Källorna är många och kvicksilver kan komma från åkrar som odlats med kvicksilverbetad säd, lakning från sulfidjordar, läckage från gamla kvarnar och lador där betad säd med metylkvicksilver har förvarats. Halten kvicksilver kan stiga kraftigt vid skogsavverkning när marken plötsligt börjar laka.

Kostnad

Kostnaden för miljöövervakningsprogrammets provtagning i Åkerströmmens vattensamverkan är 78 000 kronor. Provtagningen bekostas i olika delar av Österåker,

Vallentuna och Norrtälje kommun samt Roslagsvatten AB enligt överenskommelse och ligger utanför medlemsavgiften.

Kostnader för den utökade provtagningsplanen bekostas av medlemsavgiften till samverkan. Preliminärt uppskattas kostnader till 14 000 för år 2018.

2. Informationsaktiviteter

Huvudmål

Mål 3: Åkerströmmens vattenvårdsamverkan ska vara välkänt av boende, besökare och verksamma inom avrinningsområdet.

2.1 Återkommande informationsaktivitet

Bakgrund och tidigare genomförda åtgärder

En återkommande informationsaktiviteten i form av en Vattendag har genomförts under åren 2011-2017. Informationsaktivitetens syfte är att vara kunskapshöjande och inspirerande och även stimulera till erfarenhetsutbyte mellan aktörer. Tjänstemän, politiker, medlemmar ur referensgruppen, markägare och andra berörda bjuds in att delta. Under 2017 genomfördes en Vattendag med fokus på hästgårdar.

Vad ska göras 2018?

- Informationsinsatsen 2018 har ett annat upplägg där Vattendagen 2017 följs upp med ytterligare informationsinsatser på samma tema. Syftet är att komma i kontakt med fler hästgårdar genom att utforma arbetet mer lokalt. Information kan ske genom lokala seminarier och/eller studiebesök som ordnas i respektive kommun och kan då även kopplas till annat pågående miljöarbete inom den aktuella kommunen. Till viss del kan kontakt tas direkt med hästgårdarna för att informera om problematik och lämpliga åtgärder. En gemensam presentation som kan användas i alla kommuner tas fram genom att omarbeta presentationen som hölls på Vattendagen 2017. En informationsbroschyr tas fram och trycks upp.

Ansvar

Arbetet fördelas mellan deltagarna i arbetsgruppen från respektive kommun.

Kostnad

Kostnaden uppskattas till 50 000 kr, vilket bekostas av medlemsavgiften till samverkan. Kostnaderna kommer att bestå av till exempel transport, lokalhyra, fika, tryck av informationsmaterial med mera.

2.2 Fortlöpande informationsaktivitet - Hemsidan

Bakgrund och tidigare genomförda åtgärder

En hemsida har funnits sedan 2016. En dropbox används för att samla dokument, möteshandlingar, äldre rapporter mm rörande samverkan. Dropboxen fungerar som ett fildelningssystem som är indelat i strukturerade mappar, där alla i arbetsgruppen har tillgång till och möjlighet att få dokument.

Vad ska göras 2018?

- Den externa hemsidan via *vattenorganisationer.se* ska tömmas och sluta användas, då den är alltför föråldrad och svårhanterlig. På den hemsidan ska endast länkar till respektive kommun finnas kvar och en ny lösning ska tas fram.
- De kommunala hemsidorna ska användas istället. En större uppdatering av samtliga kommuners sidor ska göras, inklusive synkronisering med varandra och vilka dokument som ska länkas med mera.

Ansvar

Samordnaren för 2018 (tjänsteman från Österåkers kommun) har det samordnande ansvaret att uppdaterad och relevant information finns på hemsidorna, att de ”länkar” till varandra samt är synkroniserade gällande information. Samordnaren kan inte redigera på någon annan kommuns hemsida men samordnar arbetet.

Varje kommun utser en representant för hemsidan och meddelar detta till samordnaren.

Kostnad

Kostnaden för hemsidan är endast de tjänstemannatimmar som läggs ned på arbetet. Det finns ingen klar bild av hur många timmar det kommer att bli.

2.3 Referensgruppsmöte

Bakgrund

Referensgruppsmöten har genomförts i stort sett årligen sedan 2014. Syftet är att skapa dialog, sprida kunskap och samordna vattenvårdsarbetet i avrinningsområdet.

Vad ska göras 2018?

- Ett referensgruppsmöte ska anordnas under hösten 2018.
- Alcontrol bjuds in för presentation av provtagningsrapporten och aktuella trender.
- Referensgruppsmötets dagordning anpassas utifrån prioriteringen i det uppdaterade åtgärdsbiblioteket.

Ansvar

Samordnaren har det övergripande ansvaret att ett referensgruppsmöte genomförs. Samordnaren har dock inte det enskilda ansvaret för planering, inbjudningar, presentationer/föreläsningar med mera. Arbetsuppgifterna bör fördelas inom arbetsgruppen.

Kostnad

Kostnaden är endast de tjänstemannatimmar som läggs ned på arbetet samt kostnader för representation (eventuella trycksaker, fika mm).

3. Åtgärder i jordbrukslandskapet

Huvudmål

Mål 2: Vattenvårdsamverkan ska förebygga att vattnekosystemen försämras och att näringsläckage och utsläpp av föroreningar till yt- och grundvatten minskar.

Delmål

1. Värden och funktioner i Åkerströmmens limniska miljöer bevaras och utvecklas för en ökad retention av näringsämnen och ökad biologisk mångfald.
2. Belastning från enskilda avlopp och dagvatten inom Åkerströmmen till recipient skall minska.
3. Belastning från lantbruk, skogsbruk och djurhållning inom Åkerströmmen till recipient ska minska.

Bakgrund och åtgärder

Inom avrinningsområdet finns markägare som visat ett intresse för att genomföra åtgärder. Flera åtgärder har planerats men avbrutits, av flera olika anledningar. Åkerströmmens vattenvårdsamverkan saknar rådighet över genomförandet av åtgärder. Kommunerna äger i princip ingen egen mark inom avrinningsområdet, vilket medför att det är enskilda eller flera markägare som har rådigheten att göra åtgärder.

3.1 Våtmarker och sjörestaureringar

Bakgrund

Inom avrinningsområde finns pågående projekt i syfte att återskapa öppna vattenspeglar i före detta sjön Hederviken samt att återskapa naturlig nivåvariation i sjön Sparren. Projekten drivs av ideella föreningar och berörda markägare.

Vad ska göras 2018?

- Under 2018 är 30 000 kr avsatta för att ekonomiskt stödja Norrtälje Naturvårdsstiftelse i framtagandet av en LONA-ansökan avseende våtmark i Hederviken. Ytterligare 250 000 kronor är reserverade för att ekonomiskt stödja anläggande av våtmark vilket bedöms kunna utföras 2019-2020.

- Under 2018 är 457 500 kronor avsatta för att ekonomiskt stödja arbetet med att återställa naturlig nivåvariation i sjön Sparren genom att anlägga en ny sjötröskel vid utloppet. Beslut om att lämna bidraget togs redan 2017 men projektet hann inte utföras 2017. En reviderad bidragsansökan har inkommit och projektet leds av Sparrens Natur- och vattenvårdsförening.

3.2 Åtgärdsbiblioteket - från ord till handling

Bakgrund

Ett åtgärdsbibliotek med förslag på åtgärder inom avrinningsområde finns framtaget men har behov av uppdatering för att kunna utgöra ett underlag till prioriteringar och initiering av åtgärder.

Vad ska göras 2018?

Uppdatering av befintligt åtgärdsbibliotek.

- En konsult med brett kunskapsområde inom vattenfrågor i relation till att genomföra åtgärder i jordbruksområden ska upphandlas. God kännedom om bidragsansökningar, tillstånd och planering av vattenåtgärder i jordbruk är värdefulla kunskaper. Konsulten ska helst ha god kännedom om Åkerströmmens avrinningsområde.
- Förfrågningsunderlag och anbudsutvärdering kommer ske gemensamt inom Åkerströmmens Vattenvårdssamverkan men avtalet kommer skrivas direkt med Vallentuna kommun.
- Konsulten går igenom och sammanställer material från tidigare utförda utredningar och arbeten från ingående kommuner, rapporter och provtagningar med mera. Kontakter bör även vid behov tas med berörda markägare. Utifrån detta uppdateras det befintliga åtgärdsbiblioteket. Genomförbarheten av de föreslagna åtgärderna bör även bedömas. Med det menas att åtgärdsbiblioteket inte bara ska besvara vilka som är de viktigaste åtgärderna för avrinningsområdet utan även definiera vilka som har störst chans att bli genomförda.

Som nästa steg skulle man kunna titta på vilka ekonomiska stöd som finns att söka för att genomföra åtgärderna. Ekonomiska förutsättningar bör annars även vara en del i bedömning av genomförbarheten.

Ansvar

För detta uppdrag krävs åtminstone en representant från varje kommun som arbetar med förfrågningsunderlag samt utvärdering av anbud mm.

Arbetet med detta startas omedelbart 2018 för att utföras under våren 2018.

Kostnad

Beräknad kostnad för konsultuppdrag samt ansvar för handledning av konsulten från en av kommunerna uppskattas till 325 000 kronor.

4 Övriga åtgärder, projekt eller verksamheter

Bakgrund

Det kommer finnas ett utrymme kvar i budgeten för år 2018 på 21 500 kr.

Vad ska göras 2018?

- Än så länge odefinierat vad summan ska användas till. Under 2017 lärde vi oss att projekt kan dyka upp oväntat där finansiellt stöd behövs. Därmed är rekommendationen att en budgetpost "övrigt" finns att tillgå för sådana projekt.

Ansvar

Det är arbetsgruppens ansvar att hitta lämpliga åtgärder, utredningar eller projekt att använda hela eller delar av pengarna till under 2018.

Det är styrgruppens ansvar att besluta om sådana tillkommande projekt är prioriterade eller inte och hur stor del av vår budgetpost "Övrigt" som ska användas till detta.

Kostnad

Går ej att definiera.